

Dr. LAURA MARIA STĂNILĂ

Sociologie juridică

Curs universitar

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2023-

Cuprins**PARTEA I
DESPRE SOCIOLOGIA JURIDICĂ ÎN GENERAL**

CAPITOLUL I. INTRODUCERE.....	5
1.1. Despre om și societate.....	5
1.2. Definiția, obiectul și caracteristicile sociologiei juridice	10
1.2.1. Sociologia generală.....	10
1.2.2. Sociologia juridică	11
1.2.3. Sociologia juridică sau sociologia dreptului?	15
1.3. Problemele de preocupare ale sociologiei juridice și obiectivele sale.....	16
1.4. Funcțiile sociologiei juridice.....	17
1.4.1. Funcția cognitivă sau de cunoaștere.....	17
1.4.2. Funcția explicativă	18
1.4.3. Funcția critică.....	19
1.4.4. Funcția practică și predictivă	19
1.4.5. Funcția didactică	19
CAPITOLUL II. GENEZA ȘI EVOLUȚIA SOCIOLOGIEI JURIDICE.....	20
2.1. Precursorii gândirii sociologice.....	20
2.2. Dezvoltarea sociologiei juridice.....	21
2.3. Precursorii gândirii sociologice românești.....	24
2.4. Școala sociologică românească	24
2.5. Paradigme și curente în sociologia juridică.....	26
CAPITOLUL III. METODELE ALE CERCETĂRII EMPIRICE ÎN DOMENIUL DREPTULUI.....	35
3.1. Metodologia sociologiei juridice.....	35
3.2. Tehnici de investigare sociologică	37
3.2.1. Documentarea	38
3.2.2. Ancheta	39
3.2.3. Experimentul.....	44
CAPITOLUL IV. DE LA „EU” LA „NOI”. GRUPURI SOCIALE	50
4.1. Definiția grupului social.....	50
4.2. Caracteristicile grupurilor sociale	51
4.3. Tipuri de grupuri sociale	52
4.4. Rețele sociale.....	55
CAPITOLUL V. VALORI ȘI NORME SOCIALE	61
5.1. Valori sociale.....	61
5.2. Conceptul de cultură.....	64

5.3. Ordinea socială.....	69
5.4. Norme și sancțiuni sociale.....	71
5.5. Norme juridice. Sancțiuni juridice	74
CAPITOLUL VI. SOCIALIZAREA INDIVIZILOR	78
6.1. Noțiunea de „socializare”	78
6.2. Tipuri de socializare	80
6.3. Agenții de socializare	84
6.4. Status și rol al individului în societate. Stigmatul social.....	89
6.4.1. Status și rol social	89
6.4.2. Stigmat social	93
CAPITOLUL VII. CONTROLUL SOCIAL	95
7.1. Noțiunea de „control social”	95
7.2. Tipuri, forme și modalități de control social	108
PARTEA A II-A	
DESPRE SOCIOLOGIA JURIDICĂ ÎN SPECIAL. SOCIOLOGIA DEVIANȚEI	
CAPITOLUL VIII. SOCIOLOGIA DEVIANȚEI ȘI A CRIMINALITĂȚII	115
8.1. Devianță socială și criminalitate.....	115
8.1.1. Noțiunea de „devianță socială”	115
8.1.2. Caracterele fenomenului de devianță socială	116
8.1.3. Tipuri de devianță socială	122
8.1.4. Teorii explicative cu privire la fenomenul devianței	124
8.1.5. Reacția socială față de devianță	126
8.1.6. Devianță socială și criminalitate	132
8.1.7. Criminalitatea și dimensiunea sa statistică.....	137
8.1.8. Criminalitatea și dimensiunea sa juridică	141
8.1.9. Criminalitatea și dimensiunea sa sociologică	151
8.2. Politici sociale și penale de prevenire și tratament al criminalității	152
CAPITOLUL IX. SOCIOLOGIA VIOLENȚEI	162
9.1. Violență și agresivitate	162
9.1.1. Aspecte generale privind violența și agresivitatea	162
9.1.2. Tipuri de agresivitate	163
9.1.3. Violența și caracteristicile comportamentului violent.....	164
9.1.4. Conceptul de rău (<i>malum, malo</i>).....	169
9.2. Tipuri de violență	169
9.3. Violența din perspectiva sociologică.....	171
9.4. Violența domestică	174

CAPITOLUL X. SOCIOLOGIA COMPORTAMENTULUI SEXUAL DEVIANT	184
10.1. Noțiunea de sexualitate	184
10.2. Normalitate și devianță. Criterii de apreciere a normalității comportamentului sexual	185
10.3. Tipuri de devianță sexuală.....	186
10.4. Abuzul sexual asupra copiilor	190
CAPITOLUL XI. SOCIOLOGIA DELINCVENȚEI JUVENILE.....	195
11.1. Noțiunea delincvenței juvenile.....	195
11.2. Teorii și modele etiologice în domeniul delincvenței juvenile	203
11.3. Cauze și factori declanșatori ai fenomenului de delincvență juvenilă.....	207
11.4. Comportamentele deviante în adolescență.....	219
11.5. Aspecte normative privind delincvența juvenilă	223
CAPITOLUL XII. SOCIOLOGIA CORUPȚIEI	227
12.1. Definiția termenului „corupție”	227
12.2. Caracteristici ale fenomenului corupției.....	232
12.3. Tipuri de corupție	234
12.4. Dimensiunile fenomenului corupției	235
12.5. Lupta anticorupție în România postdecembristă	236
12.6. Mecanismul european de verificare și control	247
12.7. Strategia Națională Anticorupție (SNA)	248
CAPITOLUL XIII. SOCIOLOGIA CRIMEI ORGANIZATE.....	252
13.1. Noțiunea de crimă organizată.....	252
13.2. Caracteristicile organizațiilor criminale	254
13.3. Tipuri de organizații criminale	256
13.4. Organizații criminale mafiote.....	259
13.5. Organizații criminale cibernetice	264
CAPITOLUL XIV. SOCIOLOGIA COMPORTAMENTELOR UMANE ÎN EPOCA INTERNETULUI	270
14.1. Ce este Internetul?.....	270
14.2. Nevoia de reglementare a <i>cyberspațiului</i>	272
14.3. Determinismul tehnologic și digital	273
BIBLIOGRAFIE	275

PARTEA I

Despre sociologia juridică în general

Capitolul I

INTRODUCERE

1.1. Despre om și societate

În 1972, etologul¹ John B. Calhoun a realizat unul dintre cele mai ciudate experimente. Proiectul său, numit *Univers 25*, a constat în construcția unei cutii de 101 inci în care urmau să fie închiși șoareci, pentru a le urmări evoluția într-un mediu închis și controlat, pe o perioadă de 600 de zile. Cutia era prevăzută cu tuneluri cu plasă, coridoare orizontale și spații de cuibărire numeroase. Toți factorii de risc care induc mortalitatea au fost atenuați sau strict controlați: *Univers 25* avea un climat optim, supradisponibilitatea resurselor, controlul bolilor, iar emigrarea era imposibilă, deoarece șoarecii nu se puteau cățăra pe pereții abrupti de metal.

Când arhitectura a fost finalizată, Calhoun a adus patru perechi de șoareci reproducători, aprovizionându-i cu hrană, apă proaspătă și materiale din lemn pentru construirea cuiburilor. În absența prădătorilor și a adversităților de mediu, șoarecii au început să se înmulțească. După o perioadă de ajustare inițială, populația a început să crească exponențial, dublându-se la fiecare 55 de zile. În curând însă, rata ridicată de fecunditate a început să aibă un impact negativ. Pe măsură ce s-au născut tot mai mulți tineri, toate nișele sociale au ajuns să fie ocupate. Împiedicați să găsească un teritoriu propriu, șoarecii în exces au trebuit să concureze pentru roluri într-un sistem supraaglomerat. Masculii care nu au reușit să-și afirme dominația asupra teritoriului lor au început să se retragă din interacțiunea socială. Se adunau în grupuri mari aproape de mijlocul sitului și prezentau un comportament atavic. Perioadele lungi de inactivitate au fost de obicei întrerupte de crize de violență, în care masculii retrași se răneau violent. Chemați constant să-și apere teritoriul, masculii dominanți trăiau, de asemenea, sub un stres major. Treptat, și ei au început să-și atenueze dominația, lăsând femelele care alăptau expuse invaziei cuiburilor. Femelele, la rândul lor, au început să-și întarce prematur puii, să-i abandoneze sau chiar să-i canibalizeze.

Pe măsură ce tot mai mulți șoareci nu erau socializați în mod corespunzător, „societatea” șoarecilor a început să se descompună. Ratele mortalității au început să crească. Respinși de progenituri, nici tinerii care au supraviețuit nu au fost socializați. Unele femele au început să se retragă în cuiburi superioare, în timp ce masculii lor s-au izolat și au refuzat să se angajeze în activitatea de curtare sau în lupte teritoriale. Calhoun

---

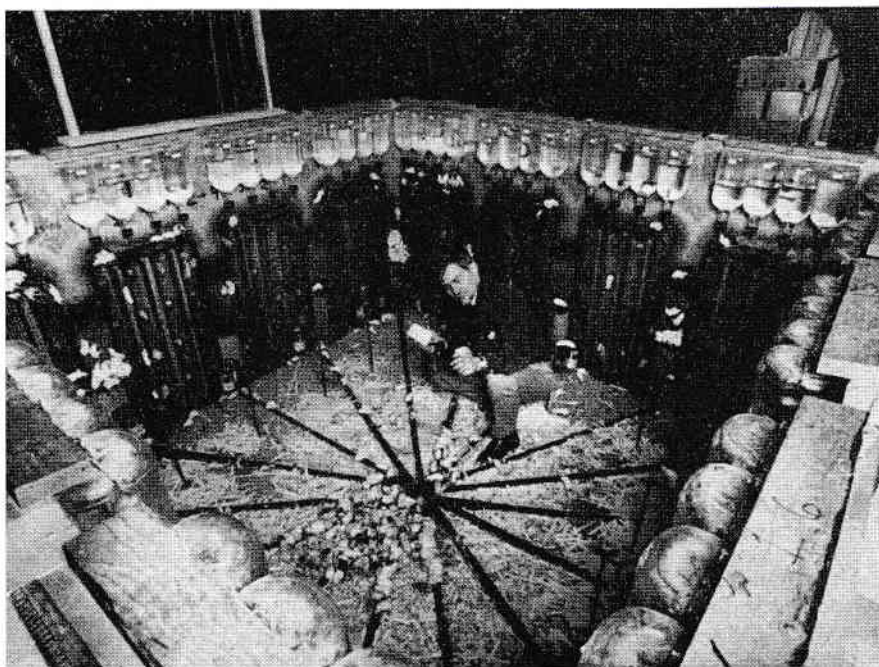
¹ ETOLOGIE s. f. 1. Disciplină care are ca obiect studiul moravurilor, al obiceiurilor popoarelor. 2. Ramură a biologiei moderne care studiază comportamentul, modul de viață al animalelor și plantelor din punctul de vedere al dinamicii lor, urmărind interacțiunile dintre indivizi în cadrul aceleiași specii sau populații – din fr. éthologie. (<https://dexonline.ro/definitie/etologie/definitii>).

a numit acest grup „grupul celor frumoși”: comportamentul lor era limitat la mâncare, dormit și îngrijirea individuală, aceștia afișând un pelaj impecabil. În ziua 600 a experimentului, cum populația încetase să se regenereze, numărul indivizilor a început să se micșoreze, egalându-l pe cel din etapele inițiale ale experimentului. Deși fizic capabili să se reproducă, șoarecii își pierduseră abilitățile sociale necesare pentru a se împerechea. Calhoun a concluzionat că șoarecii și colonia ca „organism” în ansamblu au experimentat o „moarte socială” cu mult înainte de dispariția fizică și a publicat rezultatele experimentului într-un articol¹.

Experimentul realizat de Calhoun a avut în vedere o comparație cu societatea umană caracterizată prin abundența resurselor și suprapopulație. Concluziile sale au subliniat importanța socializării și au demonstrat că „moartea” spiritului, în anumite condiții, precedă moartea trupului.

Evoluția în condițiile specifice a coloniei de șoareci transpusă prin antropomorfizare la relațiile sociale interumane constituie o metaforă socială și are ca puncte critice: abandonul social, delincvența în rândul tinerilor, mame singure fără griji sau sprijin și apariția categoriei socialiștilor narcisiști².

Fig. 1. *Univers 25*³

¹ J.B. Calhoun, *Death Squared: The Explosive Growth and Demise of a Mouse Population*, Proceedings of the Royal Society of Medicine, nr. 66, 1 (ianuarie 1973), pp. 80-88, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1644264>, accesat la 1 aprilie 2021.

² A. Teixeira Pinto, *The Behavioral Sink: On Mice and Men*, WDW Review-Image, aprilie 2015, pp. 486-489.

³ <https://historyofyesterday.com/the-horrifying-study-that-predicted-human-extinction-244fa185087b>.

Experimentul lui Calhoun rămâne popular, însă semnificația acestuia s-a schimbat. *Univers 25* nu era atât de supraaglomerat, ci structurarea „socială” și organizarea resurselor (numeroși indivizi care converg spre centru, în timp ce capătul fiecărui coridor avea o singură intrare, făcând mai ușor pentru „cei frumoși” să se izoleze de frământările sociale) au condus la obținerea unor efecte negative. În loc să dea naștere unei probleme demografice, se pare că experimentul lui Calhoun a avut încă de la început o problemă de distribuție corectă și echitabilă a resurselor și a accesului la acestea. În mod cert reprezentarea realistă a interacțiunii sociale în experimentul lui Calhoun este foarte discutabilă, dar cu siguranță ne face să ne punem întrebări serioase privitoare la modul de organizare a societății în toate structurile și nivelurile sale.

Societatea umană a parcurs de-a lungul istoriei un traiect evolutiv ascendent. Această evoluție este marcată de etape semnificative pentru ființa umană, care începe să se definească tot mai mult ca membru al unui grup social.

În concepția lui Aristotel, afirmată acum multă vreme, „*omul este prin natura sa o ființă socială*”¹. Aristotel a surprins de fapt esența ființei umane, nevoia sa instinctivă, genetică de relaționare cu semenii săi. Societatea umană este un mediu activ care influențează comportamentul membrilor săi, le determină gândurile și atitudinile și le trasează scopurile și motivațiile. Încă din fazele inițiale de dezvoltare a societății, omul – conștient de importanța pe care o are grupul – a instituit din necesități practice reguli de conduită, care s-au cristalizat ulterior în norme obligatorii, dar benevol acceptate de toți membrii unei comunități.

Dreptul își are originea în acești germeni ai reglementării raporturilor interumane.

Sunt posibile două abordări ale relației om-societate. Într-o abordare holistă², de la întreg către părțile sale componente, societatea reprezintă un mediu complex alcătuit din indivizi care relaționează constant și continuu.

La polul opus se situează abordarea atomistă³, de la parte către întreg, conform căreia societatea nu poate exista în absența indivizilor care o compun, modelează, influențează.

Societatea este un organism viu care funcționează prin intermediul membrilor săi, iar dreptul este instrumentul prin care relațiile sociale se derulează armonios, cu respectarea limitelor bunei-credințe și a binelui comun.

¹ Aristotel, *Etica nicomahică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 16.

² HOLISM s. n. Concepție metafizică care interpretează teza ireductibilității întregului la suma părților sale, socotind drept „factor integrator” al lumii un principiu imaterial și incognoscibil – din fr. *holisme*, www.dexonline.ro. Acest factor integrator este conștiința, văzută ca liant universal.

³ ATOMISM s. n. 1. Concepție materialist-mecanicistă care considera că materia este formată din atomi indivizibili. 2. Teoria științifică modernă a structurii și proprietăților atomilor. 3. Cercetare științifică sau concepție care reduce un ansamblu la elementele lui simple – din fr. *atomisme*, www.dexonline.ro.

SOCIETATE	OM/INDIVID
<ul style="list-style-type: none"> • <i>mediu activ</i> • <i>influențează conduita umană (subiectiv/obiectiv)</i> • <i>instituie reguli de conduită din necesități practice</i> • <i>instituie modele de conduită social dezirabile</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>integrat de la naștere, peste voința sa</i> • <i>se dezvoltă și dobândește noi roluri și statusuri sociale</i> • <i>relaționează cu ceilalți membri</i> • <i>se conformează sau nu, fiind sau nu sancționat</i>
RELAȚIE DE FEEDBACK (reciprocitate)	

În manifestarea conduitelor proprii, în modul în care oamenii înțeleg să relaționeze unii cu alții în cadrul grupurilor și subgrupurilor sociale, aceștia se bazează pe liberul-arbitru, pe puterea de a decide conform conștiinței și voinței proprii, fără nicio imixtiune externă. Liberul-arbitru reprezintă puterea sau abilitatea minții umane de a alege cursul unei acțiuni sau de a lua o decizie fără a fi influențat de cauze, evenimente anterioare sau prin predestinare divină¹.

Socrate și Platon au susținut că oamenii pot să își exercite liberul-arbitru, dar că acele acțiuni singulare au fost libere pentru că s-au acordat cu binele întregului. Spinoza a reinterpretat liberul-arbitru ca fiind autodeterminare, pentru că omul se potrivește cu Dumnezeu și cu natura proprie a lumii. Descartes definește liberul-arbitru ca fiind suprema perfecțiune a omului care ne face similari divinității și chiar egali cu aceasta. Concepția creștină asupra liberului-arbitru este considerată un artificiu teologic, pentru a putea acuza omul și a legitima pedepsirea lui. Sf. Augustin credea în predestinare, iar liberul-arbitru era pentru el darul grației divine. Conform doctrinei creștine, Dumnezeu a oferit oamenilor libertatea de a alege, iar răul din lume poate fi pus pe seama unor alegeri greșite, libertatea fiind un instrument de perfecționare morală².

Relațiile interumane se desfășoară între indivizi socializați, adică între persoane care fac parte dintr-un grup social. Omul, din momentul nașterii sale, este integrat în societate peste voința sa, acest fapt datorându-se înseși mecanismelor de funcționare a societății.

¹ Doctrina extremă care reafirmă liberul-arbitru este libertarianismul, iar opusul acesteia, determinismul. Conform doctrinei deterministe, acțiunile umane nu sunt libere, ci sunt rezultatul influențelor, al circumstanțelor externe care nu sunt sub control individual. Potrivit determinismului, totul este predeterminat. Determinismul divin explică toate fenomenele făcând apel la Dumnezeu – omniscient și omnipotent. Determinismul natural afirmă că totul este predeterminat prin cauze naturale. Problema liberului-arbitru a dus la elaborarea unor teorii ce explică natura universală a realității și relația oamenilor cu universul. Un act de liber-arbitru din partea unei persoane este un act aflat în afara lanțului de succesiuni cauzale. A se vedea L.M. Stănilă, *Răspunderea penală a persoanei fizice*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 25.

² L.M. Stănilă, *op. cit.*, p. 26.

Indiferent de natura relațiilor care se stabilesc între indivizi socializați, acestea au o componentă socială evidentă. Dar aceste relații interumane au trebuit la un moment dat să corespundă unor tipare social dezirabile, care au dat eficiență primelor reguli de conduită în cadrul grupului. Aceste reguli sau norme sociale au devenit norme juridice din momentul în care neglijarea sau încălcarea lor a fost urmată de repercusiuni pentru cei în cauză, repercusiuni concretizate în excluderea individului din cadrul grupului, aplicarea forței fizice, supunerea la oprobriul comunității.

Conduitele umane individuale sunt influențate de factori externi care acționează la nivelul societății – standardele sociale general acceptate într-o perioadă istorică, de așteptările individuale ale celorlalți semeni, evenimente istorice cu impact negativ sau pozitiv (ex.: războaie, criză economică) – și de factori interni – personalitate, sistem propriu de valori, experiențe personale.

Un autor afirma, în mod plastic, că „societatea nu se oprește la suprafața pielii noastre. Societatea ne pătrunde în aceeași măsură în care ne înconjoară”¹.

Pe de altă parte, dacă fiecare individ ar acționa izolat și ar adopta o conduită arbitrară, manifestând indiferență față de repercusiunile pe termen scurt sau pentru viitor pe care o astfel de conduită le-ar avea asupra societății în ansamblu sau asupra fiecărui membru în particular, s-ar crea haos.

Dictonul latin „*honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere*” (a trăi în mod onest, a nu vătăma pe nimeni și a da fiecăruia ceea ce i se cuvine)² **ilustrează perfect** importanța unei conviețuiri armonioase, cu respectarea unor reguli generale de comportament în cadrul societății.

Concepția romanilor ilustrată prin dictonul citat suprapune până la identificare principiile religioase – *fas* –, principiile morale – *honestum* – și principiile de drept – *ius*.

A trăi în mod onest și a nu vătăma pe nimeni constituie principii de morală, și nu de drept. A da fiecăruia ceea ce i se cuvine este un principiu de drept. Se observă deci o asociere și, în același timp, o confuzie între principii. De aici, procesul către care s-a orientat evoluția ulterioară a sistemului de drept a fost acela de a transfera cât mai multe reguli sociale din sfera morală în sfera dreptului, pentru a putea fi astfel sancționate de acesta din urmă³.

Ansamblul regulilor generale și minimale de conviețuire socială, general acceptate, corespunzătoare nevoilor de conviețuire socială în cadrul societății într-o perioadă istorică dată, formează tiparul general sau modelul de conduită social dezirabilă. Este un etalon de comportament care, ca schelet, transcende perioadele istorice, fiind foarte influențat de orientarea religioasă sau particularitățile etnice ale unui grup social. Cu toate acestea, anumite reguli de conviețuire sunt comune tuturor perioadelor istorice, chiar cu componentă religioasă diferită.

¹ P.L. Berger, *Invitation to sociology*, Anchor Books, Garden City, New York, 1963, p. 121.

² Ulpian, *Digeste 1.1.10*. Jurisconsultul roman califică aceste trei reguli fundamentale ale conviețuirii sociale ca fiind preceptele dreptului, corelația dintre drept și societate fiind în mod evident naturală: „*juris praecepta sunt haec: honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere*”.

³ Ș. Cocoș, *Drept roman. Izvoare. Procedură. Persoane. Drepturi reale. Succesiuni. Obligații. Izvoarele obligațiilor*, ed. a V-a, Ed. Pro Universitaria, București, 2016, p. 5.

Cele mai vechi tipare de conduită socială:

<p>DECALOGUL (3500 î.Hr.)</p>	<p>PRECEPTELE BUDISTE (sec. VI-VII î.Hr.)</p>	<p>SHARIA ISLAMICĂ (sec. V-VI d.Hr.)</p>
<p>1. Eu sunt Domnul Dumnezeu Tău; să nu ai alți dumnezei afară de Mine. 2. Să nu-ți faci chip cioplit, nici altă asemănare, nici să te închini lor. 3. Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert. 4. Adu-ți aminte de ziua Domnului și o cinstește. 5. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta (...). 6. Să nu ucizi. 7. Să nu fii desfrânat. 8. Să nu furi. 9. Să nu ridici mărturie mincinoasă împotriva aproapelui tău. 10. Să nu poțestești nimic din ce este al aproapelui tău.</p>	<p>1. A te abține să iei viața cuiva. 2. A te abține să iei ceva ce nu ți se cuvine. 3. A te abține de la o purtare senzuală, necuviincioasă. 4. A te abține să minți. 5. A te abține de la consumarea oricărei substanțe care duce la pierderea lucidității minții. 6. A te abține să mănânci în momente nepotrivite. 7. A te abține să cânti, să dansezi, să folosești un instrument muzical sau să participi la programe distractive. 8. A te abține să folosești parfum, cosmetice sau podoabe. 9. A te abține să stai pe scaune înalte sau să dormi în paturi somptuoase și fine. 10. A refuza să primești bani.</p>	<p><i>Al-kaba'ir</i> – Marile păcate 1. Facerea de părtași lui Dumnezeu. 2. Uciderea unui om. 3. Vrăjitoria. 4. Neîmplinirea rugăciunii. 5. Sodomia. 6. Neachitarea daniei. 7. Neascultarea și supărarea părinților. 8. Luarea de camătă. 9. Întreruperea postului în Ramadan fără justificare și fără îngăduință. 10. Mărturia mincinoasă. 11. Sinuciderea. 12. Consumarea cărnii de mortăciune, a sângelui și a cărnii de porc. 13. Altele (prostituție, furt etc.).</p>

1.2. Definiția, obiectul și caracteristicile sociologiei juridice

1.2.1. Sociologia generală

Până în secolul al XIX-lea, deși exista o preocupare pentru studiul fenomenelor sociale, nu era conturată în mod clar o știință care să fie denumită „sociologie”. Auguste Comte este promotorul unui noi științe a cărei denumire s-a creat prin reunirea a doi termeni provenind din două limbi diferite.

Astfel, din punct de vedere etimologic, termenul „sociologie” provine din îmbinarea a două cuvinte: unul de origine latină – *socius* –, însemnând *asociat*, și altul de origine greacă

– *logos* –, însemnând *cuvânt, teorie, idee*. Prin urmare, sociologia este teoria sau știința asocierii oamenilor, știința interacțiunilor umane. Însă J. Stuart Mill a criticat denumirea hibridă propusă de Comte, arătând că este „un barbarism comod”¹.

Ideea creării unei noi științe a plecat de la ideea că fenomenele politice, morale, religioase, demografice, juridice, lingvistice etc. au ca element comun faptul că nu pot exista decât în societate, adică sunt fenomene sociale. Aceste fenomene sociale se caracterizează prin mai multe elemente:

- au o rădăcină psihologică – se formează prin conviețuire ca rezultat al elementelor psihice individuale;
- au o formă istorică – se modifică în timp și se adaptează la modificările societății umane;
- există o interacțiune a tuturor fenomenelor sociale – se înlănțuie și se influențează reciproc.

Richard T. Schaefer consideră că „*sociologia este studiul sistematic al comportamentului social și al grupurilor umane*”², iar după Ken Browne, „*sociologia este studiul sistematic (planificat sau organizat) al grupurilor umane în societățile moderne. Ea este preocupată de studiul instituțiilor sociale*”³.

1.2.2. Sociologia juridică

Apariția dreptului, corelată genetic evolutiv cu apariția statului, ni se înfățișează ca o necesitate istorică⁴, chestiune cu privire la care doctrina de specialitate este unanimă.

Mircea Djuvara remarca faptul că „*dreptul se întemeiază pe sociologie, și că fără realitățile acesteia, el nu poate avea înțeles*”⁵, iar Maurice Hauriou, într-o exprimare plastică, a afirmat că „*puțină sociologie te îndepărtează de drept, iar multă sociologie te readuce la el*”⁶.

Sociologia juridică face parte din sistemul științelor socio-umane, având obiect propriu de cercetare și un *corpus* teoretico-metodologic propriu. Sociologia juridică sau sociologia dreptului ca știință s-a conturat relativ recent, la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Sociologia juridică este o știință tânără, o sociologie specializată, ea constituind rezultatul aplicării metodelor de cercetare sociologică la un anumit segment al vieții sociale, fenomenul juridic.

În 1892, profesorul italian de drept D. Anzilotti, în lucrarea „*La filosofia del diritto e la sociologia*”, folosește pentru prima dată sintagma „*sociologia giuridica*” – sociologie juridică. În viziunea sa, această știință s-ar preocupa de cunoașterea științifică a manifestărilor empirice ale faptelor juridice.

¹ G. Del Vecchio, *Lecții de filosofie juridică*, Ed. Europa Nova, București, 1993, p. 35.

² R.T. Schaefer, *Sociology*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1986, p. 5.

³ K. Browne, *An introduction to sociology*, Polity Press, Cambridge, 1998.

⁴ Gh. Mihai, *Introducere în studiul dreptului*, Ed. Alma Mater, Timișoara, 1995, p. 35.

⁵ M. Djuvara, *apud* D. Banciu, în *Elemente de sociologie juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 13.

⁶ M. Hauriou, *La science sociale traditionnelle*, Paris, 1896, și D. Banciu, *op. cit.*, p. 14.

Sociologia juridică studiază comportamentul uman în cadrul societății, atât în ceea ce privește determinarea acestuia de normele etico-legale, cât și în ceea ce privește influența sa inversă asupra acestora. Norma juridică determină conduita umană. Ce este de fapt forța dreptului? Cum se realizează această influențare asupra conduitelor umane? Care sunt condițiile în care normele sunt eficiente sau ineficiente în ceea ce privește modelarea conduitelor individuale? Iată doar câteva dintre întrebările la care sociologia juridică își propune să răspundă¹.

Doctrina de specialitate nu a adoptat o poziție unanimă în ceea ce privește statutul sociologiei juridice. Astfel, unii autori au plasat-o în centrul sociologiei generale, afirmând că ea ar avea ca obiect de studiu doar faptele sociale cunoscute în mod direct, excluzând din sfera sa de preocupare acele aspecte care nu ar putea fi analizate empiric².

Alți autori recunosc sociologiei juridice statutul de ramură a sociologiei, având obiect distinct de studiu limitat doar la fenomenele juridice ca fenomene sociale. Potrivit acestui curent, sociologia juridică trebuie să definească întinderea juridicului în cadrul celorlalte dimensiuni ale socialului, să stabilească contingențele juridicului cu politicul, economicul, eticul etc.³.

Un al treilea curent doctrinar recunoaște sociologiei juridice statutul de știință interdisciplinară cu caracter autonom, aflată încă în stadiul de maturizare, care folosește metode specifice mai multor domenii. Astfel, André-Jean Arnaud afirmă că sociologia juridică își propune să studieze fenomenul juridic în totalitatea sa⁴, iar Renato Treves evidențiază faptul că este o știință cu caracter preponderent empiric și interdisciplinar, care studiază cu metode cunoscute raporturile reciproce dintre drept și societate, considerate atât în complexitatea lor, cât și în specificul fiecăruia⁵.

Alți autori au văzut în sociologia juridică „fiica” sociologiei generale, care a preluat genetic o vastă moștenire conceptuală și metodologică⁶.

Chiar acceptând aceste curente divergente de opinii, caracteristicile sociologiei juridice sunt constante:

- a) caracterul științific;
- b) efectuarea cercetării pornește de la date veridice;
- c) studierea unei problematice a colectivităților umane.

Pentru a contura o imagine cât mai fidelă a obiectului sociologiei juridice, trebuie reținut faptul că ea studiază fapte sociale cu semnificație juridică, raporturile dintre comportamentele umane, considerate ca fiind juridice, și celelalte comportamente care le-au determinat sau care decurg din acestea, echilibrul dintre individual și colectiv, controlul social. Sociologia juridică se preocupă de explicarea originii, dezvoltării și evoluției fenomenului juridic, de funcțiile și efectele dreptului pozitiv⁷.

Încercând să definească sociologia juridică, Jean Carbonnier afirmă că ea este o ramură a sociologiei generale care are ca obiect fenomenele juridice ca varietate a fenomenelor

¹ N.S. Timasheff, *What is „Sociology of Law”?*, în *American Journal of Sociology*, vol. 43, nr. 2/sept. 1937, pp. 235-236 – <http://jstor.org/stable/2769025>.

² S. Popescu, *Sociologie juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 10.

³ D.S. Luminosu, V. Popa, *Sociologie juridică*, Ed. Helicon, Timișoara, 1995, p. 62.

⁴ A.-J. Arnaud, *Critique de la raison juridique. Où va la sociologie du droit?*, Paris, 1981, p. 431.

⁵ R. Treves, *Introduzione alla sociologia del diritto*, Milano, 1971, p. 4.

⁶ D.S. Luminosu, V. Popa, *op. cit.*, p. 81.

⁷ S. Popescu, *op. cit.*, p. 12.